

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus HUMANIS. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Art. 4. Vtrum actio hominis sit bona, vel mala ex fine.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

ARTICVLVS III.

Vtrum actio hominis sit bona vel mala ex circumstantijs?

23
In circum-
stantijs
crectis bo-
nitas vel
malitia.

Concl. Actus humani non habent totam bonitatem vel malitiam ex obiecto, sed incrementum accipiunt ex circumstantijs. Probatur ex analogia rerum naturalium, quæ non habent omnem suam perfectionem à forma substantiali, sed magis partem ab accidentibus.

24

Nota Primò, D. Thomæ loqui de circumstantijs quæ manent circumstantiæ, id est, quæ non transeunt in rationem obiecti; quales sunt omnes illæ, quæ non sunt necessariæ, vt actus sit moraliter bonus vel malus, sed actui constituto in specie boni vel mali superueniunt; vt sunt maior & minor cognitio, libertas, conatus, continuatio, quantitas materiæ, euentus consequens, personæ dignitas &c. harum enim augmentum actus bonos facit meliores, malos verò peiores, manente eadem specie quam habent ex obiecto. Patet in largitione eleemosynæ, quæ eò est melior, quò sit maiore cognitione boni (perfecta enim cognitio facit actum magis voluntarium) maiore feruore, maiore libertate, quantitate, longiori tempore, personæ digniori. Similiter in furto, quod eò est peius, quò notitia malitiæ eius, vel conatus vel libertas, vel materiæ quantitas, vel continuatio maior fuerit, vel euentus nocentior. Illæ autem circumstantiæ quæ necessariæ sunt, vt actus constitutur in specie boni vel mali, nõ sunt amplius circumstantiæ, sed transeunt in rationem obiecti. Sic velle accipere alienum, retinere depositum, cognoscere non suam, non est malum ex circumstantia, sed ex obiecto; quia conditiones illæ obiectis adiunctæ, sunt necessariæ vt actio sit mala, seu vt constitutur in specie mali.

Quando
circum-
stantia
transeunt
in rationem
obiecti, &
quando
non.

25

Nota Secundò, Ad bonitatem vel malitiam moralem non esse necessarias circumstantias. Nam potest actus sufficientem habere bonitatem vel malitiam ex obiecto; vt patet in amore Dei, in odio Dei, & in omnibus actibus ex obiecto bonis vel malis: tamen quia plerumque reipsa non fiunt sine circumstantijs, ideo vt plurimum habent incrementum boni vel mali ex circumstantijs.

D V B I V M.

Quomodo bonitas ex circumstantijs iungatur bonitati que ex obiecto, in actu interno & externo.

26
In actu
interno
bonitas ex
circumstā-
tjs consi-
stet in or-
ne, quem
habet actus
ad circum-
stantias
inquam
ad obiectum
secundaria.

Respondeo & Dico Primò, Si loquamur de actu interno, bonitas ex circumstantijs coniungitur bonitati obiecti per modum diuersorum respectuum, quos actus habet ad suas circumstantias.

Probatur, Quia sicut bonitas ex obiecto consistit in ordine quem habet actus ad obiectum, vnde sumit suam speciem: ita bonitas ex circumstantijs consistit in ordine, quem habet actus ad circumstantias, tamquam ad obiecta quædam secundaria, saltem interpretatiuè volita. Patet, exemplo supra posito. Qui enim dat eleemosynam

cum illis circumstantijs, non solum vult eleemosynam ipsam, sed etiam vult omnes circumstantias, nam vult illam cum tali notitia, libertate, &c. Itaque vult illas tamquam circumstantias. Nam id quod principaliter vult, vult prestare cum omnibus illis circumstantijs: cuius signum est quòd si aliqua circumstantia sit, quam ipse nullo modo, ne confusè quidem aduertat vel aduerterit, ea non erit illi circumstantia, nec aliquam bonitatem operi tribuet: quia quod prorsus est incognitum, non potest esse voluntarium.

Simili ferè modo malitia ex circumstantia, coniungitur malitiæ quam habet actus ex obiecto; vt patet in voluntate furandi: qui enim furatur, non solum vult accipere alienum, sed etiam vult cum circumstantijs quas videt operi coniunctas: & quamuis aliqua ex istis secundum se displiceant, tamen censetur illas absolutè velle, quia vult opus, cui scit esse annexas. Declaratur exemplo. Sit aliqua domina pulcherrima, habens multas pedissequas indiuiduas comites, quæ tamquam harpiæ omnia deuorent, vbi semel penetraverint; qui vult admittere hanc dominam, necessariò etiam vult admittere has pedissequas, sine quibus scit dominam non ingressuram. Sic qui vult voluptates, vel compendia illicita, necessariò etiam vult mala annexa, quæcumque demum ea sint. Itaque malitia ex circumstantijs consistit in ordine, quem habet actus ad circumstantias.

27
Idem est de
malitia ex
circum-
stantijs.

A simili.

Dico Secundò, si loquamur de actibus exterioribus, bonitas & malitia ex circumstantia non coniungitur bonitati vel malitiæ ex obiecto, nisi secundum estimationem moralem, quatenus actus ratione circumstantiarum censetur esse magis vel minus conformis vel difformis rationi. Quòd enim eleemosyna detur tali fine, tali necessitate, tali personæ, nihil ponit in ipso actu externo, nisi quòd actus ob concomitantiam talium circumstantiarum, apprehendatur vt melior.

28
Secus est
in actu
externo.

ARTICVLVS IV.

Vtrum actio hominis sit bona vel mala ex fine?

Conclusio. Actio humana præter bonitatem quam habet ab agente & obiecto, habet etiam aliquam ex fine.

29
Affirma-
tur.

Probatio D. Thomæ est obscura; mens videtur hæc. Res omnis ab alio dependens, ab eodem habet aliquam bonitatem, à quo habet aliquam dependentiam sui esse: atqui esse actionis humanæ pendet non solum ab agente & obiecto, sed etiam à fine, à quo res omnis habet suum complementum: ergo actio humana habet bonitatem non solum ab agente & obiecto, sed etiam ex fine; & quidem præcipuè tamquam à causa vnde res habet suum complementum, & vltimam perfectionem.

Dices, Hæc ratio solum probat de bonitate; sed probandum quoque erat, malitiam ex fine sumi.

Respondeo, Id probandū simili modo. Si enim complementum bonitatis actus pendet à fine boni, complementum malitiæ pendebit ex fine mali; vt quando

vt quando actus est malus non solum ex obiecto, sed etiam ex fine. Exemplum sit, cum quis furatur, vt moechetur; cum facit homicidium, vt spoliat.

30
Quadruplex bonitas in actu

Hinc sequitur; Quadruplicem bonitatem in actibus considerari posse. Prima est, Naturalis & generica, quam actio habet, vt est actio vitalis habens esse ab agente. Hanc D. Thomas vocat bonitatem secundum genus, estque communis actibus bonis & malis.

Secunda, Moralis quam actus habet ex obiecto consentaneo rationi, supposita libertate.

Tertia, Quam habet a circumstantiis, veluti quibusdam accidentibus, quae tribuunt esse accidentarium. Hoc intellige de circumstantiis distinctis a fine.

Quarta, Quam habet a causa finali, quae est praecipua causarum, a qua pendet rei complementum.

31
Dices, Art. 3. ostensum est, actionem humanam habere aliquam bonitatem & malitiam a circumstantiis: atqui finis est aliqua circumstantia: ergo etiam ex fine: ergo superuacaneum hic quaeritur, vtum actio sit bona vel mala ex fine.

Respondeo Negando consequentiam. Primo, Quia finis non est tantum circumstantia, sed etiam est causa actus, vnde potissimum eius malitia & bonitas pendet. Itaque explicanda erat propria ratio, qua finis tribuit bonitatem vel malitiam. Secundo, Quia etiam finis sit circumstantia actus exterioris, tamen non est circumstantia actus interioris voluntatis, sed transit in obiectum; vt docet Caietanus hic, & D. Thomas infra, art. 6. & patet ex dictis supra qu. 8. art. 3.

32
Explicatur D. Thomae.

Notandum in resp. ad 3. quando D. Thomas ait actionem, quae secundum suam speciem & circumstantias bona est, posse ordinari ad malum finem, id non esse sic intelligendum sicut hic explicat Caietanus, quasi D. Thomas sub circumstantiis comprehendat circumstantiam finis, vel itaque actum bonum ex obiecto & circumstantiis omnibus, etiam fine, posse ordinari ad malum finem: sed tantum vult dicere, actionem bonam secundum speciem & omnes circumstantias, excepto fine, posse ordinari ad malum finem, ob causam dictam. Et sane id quod Caietanus dicit fieri non posse, patet in infra.

ARTICVLVS V.

Vtrum aliqua actio hominis sit bona vel mala in sua specie?

33
Actus boni specie differunt a malis in genere moris.

Conclusio, Bonum vel malum in obiecto faciunt diuersitatem specificam in actibus moralibus. Probatur, quia sunt differentiae per se in genere moris.

Notandum, Mentem D. Thomae esse, omnes actus bonos specie differre ab actibus prauis, non entitate naturali, sed in genere moris. Ratio est, quia esse morale consistit in ordine actus ad iudicium rationis rectae. Qui ordo generatim est triplex, scilicet conformitatis, difformitatis & indifferentiae. Itaque conformitas, difformitas & indifferentia ad iudicium rationis rectae, sunt actus morales. Proueniunt autem haec differentiae in actibus ex obiectis: Ideo enim actus sunt tales, quia versantur circa obiectum conforme, difforme, indifferens.

Triplex ordo actus ad iudicium rationis in genere moris.

D V B I V M.

Vtrum bonum & malum sint etiam differentia essentialis actuum, secundum esse naturale consideratorum?

Conradus in hunc art. docet, bonum & malum aliter esse differentias actuum exteriorum, aliter interiorum. Quia, inquit, actus exterior res non differunt per illas differentias in genere entis, sed solum in genere moris. Actus vero interiores, inquit, quia per se ad genus moris pertinent, ideo ex bono & malo quod est in obiecto, distinguuntur tanquam per differentias essentialis. Sentit igitur bonum & malum, respectu actuum exteriorum in ratione entis consideratorum, esse solum accidentia: sed respectu actuum interiorum voluntatis, secundum suam entitatem realem consideratorum, esse differentias essentialis.

34
Consentia Conradus.

Ratio ipsius est Primò, Quia bonum & malum sunt differentiae per se actus voluntatis, vt inquit D. Thomas tum hoc loco, tum qu. seq. art. 1. Secundò, Quia bonum & malum ita se habent ad actum voluntatis, sicut verum & falsum ad actum intellectus. Sed actus intellectus per se distinguuntur differentia veri & falsi, vt idem D. Thomas ait: ergo, &c. Tertiò, Quia actus voluntatis per se pertinent ad genus moris: ergo bonum & malum non conueniunt illis accidentaliter, sed vt differentiae essentialis.

Sed contraria sententia est vera, quam docet Caietanus hic & quaest. 19. artic. 1. & Medina ibidem. Et Durandus in 2. d. 40. quaest. 2. & 3. pro qua

Dico Primò, Bonum & malum morale respectu actuum exteriorum in genere naturae consideratorum sunt merè accidentia (accepto hoc nomine late) vel denominationes extrinsecas, quae possunt abesse & adesse, manente eadem specie actus in genere naturae.

35
Bonum & malum morale respectu actuum exteriorum sunt merè accidentia.

Patet exemplis. Homicidium enim in ratione entis est eiusdem speciei, cuius est actus iustitiae; tamen specie differt in genere moris. Similiter adulterium & actus matrimonij. Denique omnes actus externi possunt esse eiusdem speciei naturalis in stulto & in sapiente, tamen in stulto non habebunt speciem moralem boni vel mali, in sapiente habebunt. Ratio est, quia non solum esse morale est accidentarium actui externo, sed etiam quod cum his vel illis circumstantiis fiat, cum quibus est conueniens rationi, vel difconueniens.

Dico Secundò, Malum morale respectu actuum interiorum voluntatis in genere naturae consideratorum, non est differentia essentialis, sed accidentaria.

36
Item, malum morale respectu actuum interiorum.

Probatur Primò, Idem actus interior, qui prius non habebat malitiam moralem, potest eam incipere habere. Primi enim motus prauis voluntatis, antequam ratio aduertat esse prauos, non sunt moraliter mali: postquam autem aduertens negligit comprimere, incipiunt esse mali. Et e contrario qui habebant malitiam moralem, possunt desinere eam habere, si ratio desinat obiecti prauitatem aduertere: & tamen in his nulla fit variatio secundum esse naturale: ergo differunt in illis species naturalis & moralis. Sed hoc argumentum